

İngiliz Romantik Şiirinin Yapay Zekâ Teknolojisiyle Görselleştirilmesi¹

Merve AYDOĞDU ÇELİK², Yarkın ÇELİK³

Öz

Yapay zekâ teknolojisi gerek bireylerin gerek doğadaki diğer canlıların davranışlarını ve onların yararlandıkları araçları taklit edebilmesinden dolayı çağımızda ekonomi, spor, sanat, eğitim gibi birçok mecrada etkin olarak kullanılmaktadır. Bu teknoloji temelde bilgisayar bilimleriyle alakalı olmakla birlikte, interdisipliner bir kavram olarak da kabul görmektedir. Aynı doğrultuda, sanatın doğuşundan bugüne değin insanoğlunun yeni olana duyduğu merak ve keşfetme dürtüsü de bireylerin ait oldukları çağda var olan teknolojik araçlarla etkileşime girmelerine yol açmıştır. Nitekim dijital sanatların ortaya çıkmasında bilgi çağının mühim araçlarından olan bilgisayar ile sanatın iş birliği rol oynamıştır. Bu bağlamda, bu çalışma, edebiyat ürünlerinde bulunan doğa betimlemelerinin yapay zekâ uygulaması tarafından nasıl görselleştirildiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışmada, doğa ve insan arasındaki temasa odaklanan 19. yüzyıl İngiliz Romantik döneminde kaleme alınmış şiir türüne mensup belirli örnekler seçilmiştir. Şiirlerdeki doğa betimlemeleri yapay zekâ uygulaması ile görselleştirilmiştir. İlgili şiirlerde tasvir edilen doğanın yapay zekâ ile ne şekilde resmedildiği ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler

yapay zekâ
derin öğrenme
yeni medya
sayısal sanat
İngiliz Romantik şiiri

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 04.02.2023

Kabul Tarihi: 12.05.2023

Doi:
10.20304/humanitas.1247607

Visualising English Romantic Poetry with Artificial Intelligence Technology

Abstract

Artificial intelligence technology, which models the movements of people and all living beings in nature, is widely used in several fields such as economy, fine arts, sports, and education. AI is related to software engineering, but it also emerges as an interdisciplinary concept as it reduces the workload by replicating people's behaviour. Since the emergence of fine arts, people have interacted with the technological tools of their age owing to their desire for new discoveries. The interaction of computing technology with fine arts has been equally effective in the formation of digital arts. Within this framework, the article aims to discuss how artificial intelligence technology visualizes nature descriptions in literary works. To this end, it focuses on select poems from the 19th century English Romantic poetry dealing with human-nature relationships. The nature and landscape depictions in the selected poems have been illustrated via AI technology.

Keywords

artificial intelligence
deep learning
new media
digital art
English Romantic poetry

About Article

Received: 04.02.2023

Accepted: 12.05.2023

Doi:
10.20304/humanitas.1247607

¹ Bu çalışma 20-23 Ekim 2022 tarihlerinde Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesinde Uluslararası Balkan Üniversitesi işbirliğinde gerçekleştirilen INCSOS VIII. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan sözlü bildiriden üretilmiştir.

² Öğr. Gör. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü, Tekirdağ/Türkiye, maydogdu@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7354-9705

³ Öğr. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Marmaraeğlisi Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, Tekirdağ/Türkiye, ycelik@nku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9615-7904

GiriŐ

Yapay zekâ (AI) zellikle son on yıldır hayatımızın her alanına sirayet ederek büyük deđiŐimlere yol açan önemli bir kavramdır. Yeni medyanın iletiŐim teknolojileri insanlar için nasıl doğal bir ihtiya haline dönüŐmüŐ ve zorunluluk haline gelmiŐ ise yapay zekâ uygulamaları da yapılan çalıŐmalar perspektifinden bakıldığı zaman bir o kadar gerekli ve önemli konuma gelmiŐtir. Yapay zekâ, insan zekâsının bir rneği olan, insan gibi düŐünmek ve hareket etmek üzere tasarlanmıŐ makinelerdeki simülasyonu ifade eder. Bu makineler, görsel algı, konuŐma, tanıma, karar verme ve dil çevirisi gibi normalde insan zekâsı gerektiren görevleri yerine getirmek üzere programlanmıŐtir. Yapay zekâ kavramı onlarca yıldır tartıŐılmaktadır, ancak teknolojideki son geliŐmeler onu günlük hayatımızda daha yaygın hale getirmiŐtir. Yapay zekâ teknolojisi akıllı telefonlarımızda, ev cihazlarımızda, arabalarımızda ve hatta sağlık sistemlerimizde oldukça yaygın kullanılmaktadır. Yapay zekâ, aynı zamanda reklam, pazarlama, propaganda, halkla iliŐkiler, sanat, spor, finans, perakende ve üretim gibi çeŐitli sektörlerde tekrarlayan görevleri otomatikleŐtirmek ve süreçleri daha hızlı ve verimli hale getirmek için kullanılmaktadır.

Yapay zekâ ile ilgili yapılan bilimsel çalıŐmalar, bu kavramın ve uygulamalarının birçok faydasının bulunduğuna iŐaret etmektedir. Bunlardan birisi de yapay zekânın çok büyük miktarda veriyi analiz etme ve bu verilere dayanarak tahminlerde bulunma yeteneğidir. Böylece birçok alanda daha doğru karar verme, geliŐmiŐ müŐteri hizmetleri, hedeflenebilir iletiler ve daha kapsamlı veri analizine ulaŐılabilmektedir. Bu kapsamda, yapay zekâ destekli tıbbi teŐhis sistemlerinden bir kitlenin tüketim aliŐkanlıklarının tespitine, afetlerde acil durum sistemlerinden sanatın sayısallaŐmasına kadar pek çok alanda bu yeni teknolojiyi görmek mümkündür.

Bununla birlikte günümüzde, yapay zekânın iş kolları ve mahremiyet üzerindeki etkisi hakkında da eleŐtirel düŐünceler bulunmaktadır. Yapay zekâ görevleri otomatikleŐtirmeye devam ettiği sürece belirli çalıŐanların yerini alabilecektir. Bu endiŐelere rağmen, yapay zekânın potansiyel faydaları yapılan bilimsel çalıŐmalar odağında oldukça yüksektir. Yapay zekâ, geliŐmeye devam ettikçe, birçok endüstride devrim yaratma ve hayatımızı sayısız Şekilde iyileŐtirme potansiyeline sahiptir. Ancak, potansiyel etkisinin farkında olmak ve sorumlu ve etik bir Şekilde kullanıldığından emin olmak da oldukça önemlidir.

Yapay zekâ ile görselleŐtirme, büyük miktarda veriyi görsel bir biçimde analiz etmek, iŐlemek ve sunmak için yapay zekânın kullanılmasını ifade eder. Yapay zekâ ile görselleŐtirme, sayısal dünyada üretilen veri miktarının artması sonucunda hızla büyüyen bir

alandır. Yapay zekâ ile görselleŐtirme iŐlemi, karmaŐık veri kümelerini anlamlandırmaya yardımcı olmakta ve geleneksel veri analizi yöntemleriyle kolayca fark edilemeyen kalıplar ve iliŐkiler hakkında öngörüler sağlamaktadır. Bu araŐtırmanın konusunu yapay zekâ uygulamalarının girilen veriler doğrultusunda görselleŐtirme iŐlemi oluŐturmaktadır. Bu bağlamda, çalıŐmanın verilerine geçmeden önce yapay zekâ, yeni medya ve sayısal sanat arasındaki iliŐkiyi incelemek gerekmektedir.

Yeni medya olgusu sayısal iletiŐim teknolojileri ve uygulamaları için kullanılmaktadır. Sosyal medya ağları, sanal gerçeklik gözlükleri, etkileŐimli web sayfaları, çoklu ortamlar yeni medya olgusuna örnek teŐkil etmektedir (Altunay, 2012, s. 20). Bu bakımdan yeni medyanın insanların iletiŐim kurma araçlarına etki ederek onların iletiŐim biçimlerini deđiŐtirdiđi söylenebilir. Yeni medyanın hayatımıza girip derin izler bırakmasına bir dizi zorluklar da eŐlik etmiŐtir. Bu açıdan yeni medya ofansif bir yönü olan teknik bilgi ile bütünleŐtirilerek geliŐtirilmiŐtir (Bayrak, 2021, s. 497). Yeni medya, bir taraftan sanal dünya gibi mekânlar inŐa ederek (Aydoğan, Yengin ve Bayrak, 2022, s. 62) insanların hipermetinsel iliŐkiler kurmasını kolaylaŐtırarak küresel ekonomiyi baŐlatırken diğer taraftan yapay zekâ gibi teknolojilerin günlük yaŐamımızda ve iş hayatımızda kolaylıkla kullanılmasına neden olmuŐtur.

Yapay zekâ gün geçtikçe popülerliğini artırarak farklı uygulama alanlarıyla ve uygulamalarıyla birçok iş koluna ve profesyonellere yardımcı olmaktadır (elik, 2022, s. 95). Bu bakımdan yapay zekânın birçok farklı alanda kullanılması araŐtırmacılar tarafından farklı tanımlamalar ile açıklanmasına yol açmıştır. Yapay zekâ, öğrenme, karŐılaŐtırma gibi temel yöntemlerin gerçekleŐtirilmesini sağlayan, oldukça karmaŐık ve bir o kadar etkili bir teknolojidir (Ergen, 2019, s. 6). Yapay zekâ insan zekâsını ve insanın öğrenme biçimini taklit edebilen, girilen veriler ya da elde ettiği bulgular ıŐıđında kendisine komuta edileni gerçekleŐtirebilen ve karŐılaŐtıđı farklı problemlerin çözümünde baŐarılı sonuçlar ortaya koyabilen bir teknoloji olarak da tanımlanabilir (Kaya ve Engin, 2005, s. 106). Bostrom'a göre, savunma sanayisinden finansa, üretimden sağlığa çeŐitli sektörlerde yapay zekâ kullanılmaktadır. Yapay zekâ araçları, sağlık sektöründen üretim sistemlerine, satıŐtan askeri uygulamalara kadar birçok farklı alanda kullanılmakta ve endüstrileri dönüŐtürmektedir (2018, s. 184).

Sanayi Devrimi ile baŐlayan Sanayi 1.0 kavramı elektriğin kullanılmasıyla 2.0 olarak güncellenmiŐ, 3.0 ile otomasyona geçilmiŐ ve daha sonrasında nesnelere interneti ve yapay zekâ ile 4.0'a geçilmiŐtir. Teknoloji inkılabı olarak da adlandırılacak bu ilerleme ve tahavvül iş gücünün temellerini adeta sallamaktadır (Acemoğlu ve Restrepo, 2020, s. 2189). Yapılan

farklı tanımlardan birisi de yapay zekânın disiplinlerarası çalıŐmaları kapsadığı ve sanayi ile direkt olarak iliŐki içerisinde ve onu etkileyen, insan zekâsını taklit edebilen bir yapı olduğudur (Doğan, 2002, s. 32). Alanyazın taraması çerçevesinde yapay zekâ ile ilgili egemen bakıŐ açısının dıŐında birçok eleŐtirel dıŐuncenin de olduğu gözlemlenmiŐtir. Bu çerçevede yapay zekânın kiŐisel verilerin korunması, etik ilkeler, ihlaller, siber saldırılar vb. konularda önemli sorunlar ve zorluklar doğurduğu da ifade edilmektedir (Köse, 2018, s. 185).

Yapay zekâ uygulamaları ve teknolojileri ilerlemeye devam ettikçe sayısal sanat ve görsel iletiŐim tasarımı alanında büyük atılımlar gerçekleŐmeye baŐlamıŐtır. Kurumlar, kuruluşlar ve profesyoneller yapay zekâ gücünden faydalanarak hedef kitlenin özelliklerine göre ve elde edilen veriler ıŐıđında hedeflenebilir ve kiŐiselleŐtirilmiŐ eŐi benzeri olmayan birçok görseli oldukça kısa bir süre içinde oluŐturabilmektedir. Ekran kullanım sürelerinin uzadığı ve bu bakımdan görsel iletiŐimin önem kazandığı günümüzde (elik, 2020, s. 213) yapay zekâ ile oluŐturulmuŐ görseller, Őiirler, makaleler, reklamlar profesyonellerin iŐlerini oldukça kolaylaŐtırmakta ve zamandan hatta ekonomiden kazanç sağlamaktadır. Bu anlamda görselleŐtirme fikirlerinin oluŐumu ve iŐleniŐ biçimi de geliŐerek deđiŐmektedir. Bu geliŐmeler sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal bağlamda yaŐantımızın olumlu yönde ilerlemesine doğrudan fayda sağlayabilir ve medeniyetimizin hızla büyümesine katkıda bulunabilir (Yengin, 2022, s. 95).

Yapay zekâ ile görselleŐtirmenin ana faydalarından biri, verilerdeki manuel yöntemlerle tespit edilmesi zor olan eğilimleri ve kalıpları belirleme yeteneğidir. Örneğin, yapay zekâ görselleŐtirme araçları, büyük veri kümelerindeki korelasyonları algılayabilir ve bunları etkileŐimli ve sezgisel bir biçimde sunarak kullanıcıların bilgileri anlamasını ve bunlara göre hareket etmesini kolaylaŐtırır. Bu, sağlık, finans ve pazarlama gibi çeŐitli sektörlerde, yapay zekânın geliŐmiŐ karar verme becerisi sayesinde daha iyi sonuçlara yol açabilir. Ancak, herhangi bir teknolojide olduğu gibi yapay zekâ ile görselleŐtirmenin potansiyel dezavantajları bulunmaktadır. Ana endiŐelerden biri, yapay zekânın verilerde yanlış veya adil olmayan sonuçlara yol açabilecek önyargıları sürdürme potansiyelidir. Bu riski azaltmak için yapay zekâ görselleŐtirme araçlarının çeŐitli veri kümeleri üzerinde eğitildiğinden ve verilerdeki herhangi bir önyargının tanımlanıp ele alındığından emin olmak önemlidir.

Yapay zekâ ve sanatın sürekli geliŐen benzersiz bir iliŐkisi bulunmaktadır. Yapay zekâ, sanatı yaratma ve deneyimleme biçimimizde devrim yaratma potansiyeline sahip olsa da yaratıcı süreç ve sanatsal ifadenin geleceği üzerindeki etkisi konusunda da endiŐeler vardır.

Bir yandan yapay zekâ, dijital resimler, müzik besteleri ve hatta Şiir gibi yeni sanat biçimleri yaratmak için zaten kullanılmaktadır. Yapay zekâ algoritmaları, insanların baŐarması zor veya imkânsız olan yeni modeller ve stiller oluŐturmak için çok büyük miktarda veriyi analiz etmektedir. Örneğin yapay zekâ, belirli girdi parametrelerine dayalı olarak soyut görüntüler oluŐturabilir veya mevcut türler ve stillerden etkilenen müzik bestelemek için makine öğrenimini kullanabilir. Öte yandan, bazıları, yapay zekâ tarafından üretilen sanatın, insan tarafından yaratılan sanatta mevcut olan kiŐisel dokunuŐtan ve duygusal bağlantıdan yoksun olduğunu iddia etmektedir. Bunun nedeni, yapay zekâ algoritmalarının yaratıcı süreci yönlendiren temeldeki duyguları ve kavramları gerçekten anlamadan yalnızca mevcut stilleri ve kalıpları taklit edip yeniden birleŐtirme yeteneğine sahip olmasıdır. Bununla birlikte, yapay zekâ ve sanat arasındaki iliŐki sadece oluŐturmakla ilgili değil, aynı zamanda yorumlama ve takdir etme ile de ilgilidir. Yapay zekâ, geniŐ bir resim koleksiyonundaki kalıpları ve temaları belirleyerek sanatı yeni yollarla analiz etmek ve kategorize etmek için kullanılmaktadır. Bu, sanatın kültürel ve tarihsel bağlamını daha iyi anlamamıza ve yaratıcı sürecin kendisine dair yeni bakıŐ açıları kazanmamıza yardımcı olmaktadır. Sonuç olarak, yapay zekâ ve sanat birçok yönden yakından bağlantılıdır, ancak aralarındaki iliŐki karmaŐık ve çok yönlüdür. Yapay zekâ, yeni sanat biçimleri yaratma ve bu konudaki anlayıŐımızı geliŐtirme potansiyeline sahip olsa da sanatsal ifadenin geleceği ve yaratıcı süreçte teknolojinin rolü hakkında önemli soruları da gündeme getirmektedir.

Bu çalışmada, doğayı odak noktası olarak alan ve insanın doğa ile iliŐkisini betimleyen 19. yüzyıl İngiliz Romantik dönem Şiiri örneklerinden bir seçki oluŐturulmuŐtur. Kullanılan yapay zekâ uygulamalarının seçilen edebi eserlerdeki doğa tasvirini ne Şekilde grselleŐtirdiđini ele almadan önce Romantizm kavramı, Romantik dönem ve İngiliz Romantik dönem Őiirinden söz etmek yerinde olacaktır.

Akıl ağı'nın [The Age of Reason] salt akılcılık, nesnellik ve bilim üzerine inŐa edilen düŐünce yapısının aksine, Romantizm znellice, hayal gücüne ve doğa tasvirine, doğanın idealleŐtirilmesine ve onun insan üzerindeki etkisine odaklanmıŐtır. 1798'de William Wordsworth ve Samuel Taylor Coleridge tarafından kaleme alınan *Lyrical Ballads*'ın basılmasından 1850 yılında William Wordsworth'n ölümüne değin geçen zaman dilimine tarihlenen Romantik dönem, en basit ifadeyle duyguların mantık üzerine hâkimiyetini ifade etmektedir. Diğer bir deyiŐle, Romantik dönem sanayileŐmenin insan ruhu üzerindeki yıkıcı etkisine bir baŐkaldırı ve doğaya dönüŐ, adeta onu yeniden keşfetme ve merkeze alma çağrısıdır. Nitekim köken olarak Roma İmparatorluğu'na bağlı ülkelerde konuŐulan Fransızca,

İtalyanca, İspanyolca ve Portekizce gibi Latince'den türeyen dilleri topluca adlandırmak için kullanılan "romance" sözcüğünden türeyen "romantik" kelimesi, zaman içinde doğanın güzelliklerine yer veren eserleri nitелеmek ve doğanın deđiŐik görünüŐlerini belirtmek amacıyla kullanılan bir sıfat haline gelmiŐtir (Urgan, 2019, s. 502).

Esasında girift bir akım olan Romantizmi kapsayıcı bir Şekilde tanımlamak oldukça güçtür. Bununla birlikte, verilen birkaç tanım dönemin niteliğine dair aydınlatıcı olacaktır. Örneğin, "Ernest Berbaum'a göre, Romantizm önce duyguların, sonra da hayal gücünün edebiyatta yeniden diriliŐidir. Theodore Watts-Dunton'a göre, Romantizm ŐaŐırma ve hayran kalma yeteneğinin Őiirde yeniden canlanmasıdır. Lucas'a göre, bilindiŐının bir baŐkaldırılıŐıdır" (Urgan, 2019, s. 503). Hangi tanım benimsenirse benimsensin, Romantizm ile vurgulanan, duygu ve hayal gücünün merkeze alınmasıdır ve Romantizmin akılcılığa karŐı direniŐ ile Őekillenen bir dönem olduğu sonucuna varmak mümkündür. Bu çerçevede, romantik kelimesinin yanılıcı olabilecek çađrıŐımları doğrultusunda, dönemin Őair ve yazarlarının İngiltere'de sanayileŐmenin yol açtığı çirkinlik, sefalet ve acılardan kaçınmak amacıyla eserler kaleme aldıklarını düŐünmek oldukça yanlıŐtır. Aksine, Romantizm "bir 'escapism' yani gerçeklerden kaçıŐ yolu değil; tam tersine, kurulu düzene karŐı Őairlerin bilinçli bir ayaklanmasıdır" (Urgan, 2019, s. 505).

Romantizm kavramının en geçerli tanımlarından biri "doğaya geri dönüŐ" olarak karŐımıza çıkmaktadır (Urgan, 2019, s. 506) ve bu akımda doğal güzelliğe duyulan büyük bir hayranlık mevzubahistir. İngiliz edebiyatında romantik akımın kurucularından birinci nesil William Wordsworth ve Samuel Taylor Coleridge ile ikinci nesil temsilcileri Percy Bysshe Shelley, John Keats ve Lord Byron gibi Őairler hayal gücüne, doğaya ve doğanın insan ruhu üzerindeki etkisine odaklanan eserler vermiŐlerdir. Bir tema olarak farklı yönleriyle ele alınan doğa, eserlerde kimi zaman Sanayi Devrimi'nin getirdiği manevi çöküntüye bir tepki, kimi zamansa Panteist bir tutumla adeta tanrısal bir varlık olarak resmedilmiŐtir. Her durumda, Romantik Őairler, doğanın görünüŐünün büyüleyici güzelliğini ve dehŐet verici gücünü ele almıŐtır. Urgan'a göre, bu Őairler "evrelerine yepyeni gözlerle bakmasını bildiler; insanoğlunun doğa karŐısında duyduklarını saptadılar; hayal gleri sayesinde doğanın gözle görülmeyen özünü, gizli anlamını sezdiler; doğayı bize yeniden yorumladılar" (2019, s. 506). Akıl ağı'nın paradigmasını Őekillendiren mantık, uŐluk, bilim, toplum ve nesnellik gibi kavramlar, Romantik dönemde yerini duygular, hayal gücü, öznellik, bireysellik, kırsal ve doğaya olan hayranlık, sevgi ve ilgiye bırakmıŐtır. Diğer bir ifadeyle, "edebiyatta romantizm, doğanın yapaylığa, duygunun usa, basitliğin grkemliye, inancın kuŐkuculuđa tepkisidir"

(Gök, 2017, s. 45). Dolayısıyla bu çağın zellikleri, İngiliz Romantik döneminde kaleme alınan eserlerden özellikle Őiire oldukça etki etmiŐtir.

AraŐtırmanın Yöntemi

Bu araŐtırmanın amacı, yapay zekâ uygulamasının edebi eserlerdeki doğa tasvirini ne Şekilde grselleŐtirdiđini ele almaktır. Çalışmada, insanın doğa ile iliŐkisine odaklanan 19. yüzyıl İngiliz Romantik dönem Şiiri örneklerinden bir Őeđki oluŐturulmuŐtur. Seçilen eserlerdeki doğa ve manzara tasvirleri yapay zekâ uygulamasıyla görselleştirilmiştir. AraŐtırma kapsamında, araŐtırmanın çerçevesini oluŐturan 19. yüzyıl İngiliz Romantik dönem Őiirlerinde betimlenen doğanın yapay zekâ teknolojisi ile nasıl görselleŐtirildiđi incelenmiŐtir. Literatürde yapay zekâ üzerine yapılmıŐ çalıŐmalar olsa da bu araŐtırma, 19. yüzyıl İngiliz Romantik dönem Őiirleri ve görselleŐtirmeleri alanında yapılan güncel yapay zekâ uygulama rneği içermektedir. Bu nedenle araŐtırmanın önemi güncel olmasıdır.

Bu alıŐma kapsamında İngiliz Romantik döneminin en önemli Őairlerinden William Wordsworth'n "I Wandered Lonely as a Cloud," "The Tables Turned" ve "Lines Composed a Few Miles above Tintern Abbey," Samuel Taylor Coleridge'in "Kubla Khan" ve Percy Bysshe Shelley'nin "Mont Blanc" Őiirleri seçilmiştir. Yapay zekâ, makine öğrenimi vasıtasıyla sanat eserlerini yalnızca tanıyabilmek ve analiz edebilmekle kalmaz, programlara tanımlanmıŐ veri setleri aracılığıyla yeni eserler de üretebilir. Bir yapay zekâ programı kimi zaman belirli dilsel, biçimsel ve tematik özellikler bağlamında bir edebi eser yazabilir; bir dönemin veya bestecinin müzikal özelliklerini yansıtan bir beste yapabilir; bir akımın ya da ressamın teknik özelliklerini öğrenerek çeŐitli resimler oluŐturabilir. Yapay zekâ araçlarının edebi eserlerdeki doğa betimlemelerini baŐarılı bir Şekilde grselleŐtirebileceđi varsayımından hareketle, bu çalıŐmaya doğa tasvirlerinin ön planda olduğu bahsi geçen beŐ Şiir kaynaklık etmektedir. AraŐtırmanın konusu yapay zekânın edebi eserlerin görselleŐtirme süreçlerinde kullanımınıdır. ÇalıŐmanın yöntemi ise nicel araŐtırma yöntemlerinden olan içerik analizidir. Ierik analizi, yazılı/açık iletiŐimin içeriğinin nesnel, yöntemli ve kantitatif açıklamalarını yapan bir araŐtırma yöntemidir (TavŐancıl ve Aslan, 2001, s. 17). AraŐtırma kapsamında yapay zekâ uygulamalarından GauGAN2 ve Artbreeder uygulamaları kullanılarak 19. yüzyıl İngiliz Romantik dönem Őiirlerinde betimlenen doğanın yapay zekâ teknolojisi ile nasıl görselleŐtirildiđi incelenmiŐtir.

AraŐtırmanın Bulguları

AraŐtırmanın bu bölümünde yapay zekâ uygulamalarından Artbreeder ve GauGAN2 uygulamaları kullanılarak William Wordsworth'n "I Wandered Lonely as a Cloud," "The

Tables Turned” ve “Lines Composed a Few Miles above Tintern Abbey,” Samuel Taylor Coleridge’in “Kubla Khan” ve Percy Bysshe Shelley’nin “Mont Blanc” Őiirleri görselleştirilmiştir.

Çalışmada ilk olarak William Wordsworth’un “I Wandered Lonely as a Cloud” Şiirinin seilen yapay zekâ araları tarafından grselleŐtirilmesi komutu verilmiŐtir. Uygulama sonucu her bir yapay zekânın grselleŐtirme sonuları aŐađıda grlmektedir.

I wandered lonely as a cloud
That floats on high o’er vales and hills,
When all at once I saw a crowd,
A host, of golden daffodils;
Beside the lake, beneath the trees,
Fluttering and dancing in the breeze. [...]

Őekil 1. “I Wandered Lonely as a Cloud” Şiirinin Artbreeder uygulaması ile grselleŐtirilmesi

Őekil 2. “I Wandered Lonely as a Cloud” Şiirinin GauGAN2 uygulaması ile grselleŐtirilmesi

alıŐmada ikinci olarak William Wordsworth’un “The Tables Turned” Şiirinin seilen yapay zekâ araları tarafından grselleŐtirilmesi komutu verilmiŐtir. Uygulama sonucu her bir yapay zekânın görselleŐtirme sonuçları aŐađıda görülmektedir.

[...] The sun above the mountain’s head,
A freshening lustre mellow
Through all the long green fields has spread,
His first sweet evening yellow. [...]

Őekil 3. "The Tables Turned" Şiirinin Artbreeder uygulaması ile görselleŐtirilmesi

Őekil 4. "The Tables Turned" Şiirinin GauGAN2 uygulaması ile görselleŐtirilmesi

Çalışmada nc olarak William Wordsworth'n "Lines Composed a Few Miles above Tintern Abbey" Şiirinin seilen yapay zekâ uygulamaları tarafından grselleŐtirilmesi komutu verilmiŐtir. Uygulama sonucu her bir yapay zekânın grselleŐtirme sonuları aŐađıda grlmektedir.

[...] The day is come when I again repose
Here, under this dark sycamore, and view
These plots of cottage-ground, these orchard-tufts,
Which at this season, with their unripe fruits,
Are clad in one green hue, and lose themselves
'Mid groves and copses. Once again I see
These hedge-rows, hardly hedge-rows, little lines
Of sportive wood run wild: these pastoral farms,
Green to the very door; and wreaths of smoke
Sent up, in silence, from among the trees! [...]

Őekil 5. "Lines Composed a Few Miles above Tintern Abbey" Şiirinin Artbreeder uygulaması ile grselleŐtirilmesi

Őekil 6. “Lines Composed a Few Miles above Tintern Abbey” Şiirinin GauGAN2 uygulaması ile grselleŐtirilmesi

alıŐmada drdnc olarak Samuel Taylor Coleridge’in “Kubla Khan” Şiirinin seilen Artbreeder ve GauGAN2 uygulamaları tarafından grselleŐtirilmesi komutu verilmiŐtir. Uygulama sonucu her bir yapay zekânın grselleŐtirme sonuları aŐađıda grlmektedir.

In Xanadu did Kubla Khan
A stately pleasure-dome decree:
Where Alph, the sacred river, ran
Through caverns measureless to man
Down to a sunless sea.
So twice five miles of fertile ground
With walls and towers were girdled round:
And there were gardens bright with sinuous rills,
Where blossomed many an incense-bearing tree;
And here were forests ancient as the hills,
Enfolding sunny spots of greenery. [...]

Őekil 7. “Kubla Khan” Şiirinin Artbreeder uygulaması ile grselleŐtirilmesi

Őekil 8. “Kubla Khan” Şiirinin GauGAN2 uygulaması ile grselleŐtirilmesi

alıŐmada son olarak Percy B. Shelley'nin "Mont Blanc" Şiirinin seilen Artbreeder ve GauGAN2 uygulamaları tarafından grselleŐtirilmesi komutu verilmiŐtir. Uygulama sonucu her bir yapay zekâ aracının grselleŐtirme sonuları aŐađıda grlmektedir.

The everlasting universe of things
Flows through the mind, and rolls its rapid waves,
Now dark—now glittering—now reflecting gloom—
Now lending splendour, where from secret springs
The source of human thought its tribute brings
Of waters—with a sound but half its own,
Such as a feeble brook will oft assume,
In the wild woods, among the mountains lone,
Where waterfalls around it leap for ever,
Where woods and winds contend, and a vast river
Over its rocks ceaselessly bursts and raves.

Őekil 9. "Mont Blanc" Şiirinin Artbreeder uygulaması ile görselleŐtirilmesi

Őekil 10. "Mont Blanc" Şiirinin GauGAN2 uygulaması ile görselleŐtirilmesi

Sonuç

Yapay zekâ teknolojilerinin günümüzde her alanda yaygın ve etkin kullanımı, dijital sanat ve görsel iletiŐim tasarımı alanlarında da kendini göstermektedir. Girilen verileri analiz eden algoritmalar yapay zekâ araçlarıyla birlikte insanlara birçok kolaylık sunmaktadır.

Çalışmada saptanan bulguların içerik analizi yöntemiyle incelenmesi sonucu görülmektedir ki yapay zekâ, görsel iletiŐim tasarımı profesyonellerine, uzmanlarına ve ilgili alanlara oldukça yardımcı olmaktadır. İlk olarak, yaratıcı ve farklı düŐüncelerin kısa bir

sürede oluŐturulmasında kullanıcılarına zamandan büyük bir ölçüde kazanç sağladığı yapılan çalışma sonucu belirlenmiŐtir.

Çalışmada saptanan bir diğer önemli sonuç ise insan katkısı bulunmayan hiçbir alanda yapay zekânın tek baŐına bir içerik oluŐturamayacađıdır. Bununla birlikte, yapay zekânın yaratıcı fikir üreticilerine önemli faydaları olduğu ve olacağı sonucuna varılmıştır. Bu araŐtırma, yapay zekânın profesyonellere ve ilgililere yeni ve farklı tasarımlar oluŐturmada en önemli kanal olacağının altını çizmiŐtir.

Çalışmada ilk olarak William Wordsworth'n "I Wandered Lonely as a Cloud" Şiirinin seçilen yapay zekâ araçları tarafından görselleŐtirilmesi komutu verilmiŐtir. Uygulama sonucunda Artbreeder yapay zekâ aracının, Őiirde somut olan bir dizi altın nergis ve ağaçlar kelimelerinin geçtiği dizeleri dikkate alarak görselleŐtirme yaptığı, buna karŐılıklı GauGAN2 yapay zekâ aracının ise bir bulut gibi yapayalnız ve yüksek vadi gibi kelimelerin geçtiği mısraları dikkate alarak görselleŐtirme yaptığı tespit edilmiŐtir. Her iki görselleŐtirmede de Őiirin ana odağı olan betimlenen doğanın ortak objeleri bulunmaktadır. Fakat bu Őiirde iki farklı yapay zekâ aracının farklı anahtar kelimeleri seçerek farklı duygular yansıttığı sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte Artbreeder uygulamasının kendisini tekrara düŐtüđü ve GauGAN2'nin ise farklı görseller ürettiği kaydedilmiŐtir.

Çalışmada ikinci olarak William Wordsworth'n "The Tables Turned" Şiirinin seçilen yapay zekâ araçları tarafından görselleŐtirilmesi komutu verilmiŐtir. Bu erevde, Artbreeder yapay zekâ uygulamasının, Őiirin ana unsurları olan güneŐ, parlaklık, yeŐil alan ve sarı kelimelerini kendisine referans alarak özellikle zeminden ufka doğru bir görselleŐtirme yaptığı saptanmıŐtır. Buna karŐılıklı, GauGAN2 yapay zekâ aracının ise yine aynı kelimeleri anahtar kelime olarak seçtiği ve bunlara ek olarak ise "dağların tepesi" ifadesi ile de görselleŐtirmede vadilere yer verdiği kayıt altına alınmıştır. Bu Şiir için her iki yapay zekâ uygulamasının aynı tarzda ve aynı duygularla görselleŐtirmeler yaptığı sonucuna varılmıştır.

Çalışmada nc olarak William Wordsworth'n "Lines Composed a Few Miles above Tintern Abbey" Şiirinin seçilen yapay zekâ uygulamaları tarafından görselleŐtirilmesi komutu verilmiŐtir. GörselleŐtirme sonucunda, Artbreeder'ın, Őiirdeki karanlık ınar ve it sıralarının geçtiği dizeleri dikkate alarak daha karanlık bir görselleŐtirme yaptığı, buna karŐılıklı GauGAN2'nin meyve bahçeleri ve yeŐil tonlar ifadelerinin geçtiği dizeleri dikkate alarak daha aydınlık bir görselleŐtirme yaptığı saptanmıŐtır. Her iki görselleŐtirmede de Őiirin ana odağı olan betimlenen doğanın ortak nesnelere bulunmaktadır. Fakat bu Őiirde iki farklı

yapay zekâ aracının farklı anahtar kelimeleri seçerek farklı duyguları yansıttığı/görselleŐtirdiđi sonucuna varılmıştır.

Çalışmada dördüncü olarak Samuel Taylor Coleridge'in "Kubla Khan" Őirinin seçilen Artbreeder ve GauGAN2 uygulamaları tarafından görselleŐtirilmesi istenmiŐtir. Uygulama sonucunda Artbreeder yapay zekâ uygulamasının, Őirde tasvir edilen görkemli kubbe, kıvrımlı tepeler ve kule ifadelerini kendisine referans alarak görselleŐtirme yaptığı görülmektedir. Benzer Şekilde, GauGAN2 yapay zekâ aracının ise görkemli kubbe ifadesi hariç yine aynı kelimeleri anahtar kelime olarak seçtiği gözlemlenmiŐtir. Artbreeder bu Őirde yapı ve yapının iini fantastik bir Şekilde görselleŐtirirken GauGAN2'nin Őirde geçen doğa betimlemesini görselleŐtirdiđi tespit edilmiŐtir. İlgili Őirde iki yapay zekâ aracının da birbirinden farklı konseptte ve farklı duyguları ifade eden görselleŐtirmeler yaptığı sonucuna varılmıştır.

Çalışmada son olarak Percy Bysshe Shelley'nin "Mont Blanc" Őirinin Artbreeder ve GauGAN2 uygulamaları tarafından görselleŐtirilmesi komutu verilmiŐtir. GörselleŐtirme sonucunda Artbreeder yapay zekâ uygulamasının, Őirde betimlenen hızlı dalgalar, su, ihtiyaŐ, orman, nehir, kaya ve dere gibi ifadelerin geçtiği dizeleri kendisine odak noktası seçerek görselleŐtirme yaptığı görülmektedir. Benzer Şekilde, GauGAN2 yapay zekâ aracının da yine aynı kelimeleri anahtar kelime olarak seçtiği gözlemlenmiŐtir. Her iki yapay zekâ uygulamasının da birbirine benzer yapıda ve duygularda görselleŐtirme yaptığı sonucuna varılmıştır.

Belirli İngiliz Romantik dönem Őiirlerinin Artbreeder ve GauGAN2 yapay zekâ araçlarıyla görselleŐtirilmesi üzerine hazırlanan bu çalışmada, görselleŐtirmelerin bahsedilen yapay zekâ uygulamaları tarafından baŐarıyla gerçekleŐtirildiđi sonucuna varılmıştır. Artbreeder ve GauGAN2 yapay zekâ uygulamalarının, ilgililere, girilen veriler doğrultusunda kısa bir süre içerisinde birçok alternatif görsel ürettiği yapılan çalışma sonucunda kaydedilmiŐtir.

Günümüzde İngilizcenin evrensel bir dil olması bilgisayar bilimine ve yapay zekâyâ da etki ederek onların oluŐturulmasında kullanılan kodların temelinin de İngilizce olması sonucunu dođurmuŐtur. Bu bağlamda yapay zekâ araçlarına Türkçe yerine İngilizce verilerin girilmesi istenilen sonuçların daha da baŐarılı olduğunu göstermiŐtir.

AraŐtırma sonucunda yapay zekânın görsel tasarımlarının henüz erken geliŐim aŐamasında olduğu gözlemlenmiŐtir. Artbreeder ve GauGAN2, görsel tasarım düŐüncelerini ve fikirlerini otomatik olarak grselleŐtirebilen yapay zekâ tabanlı tasarım programlarının

dıŐında, tasarımlardaki eksiklikleri ve hataları saptamada faydalı olabilecek yazılımlardır. Çalışma kapsamında, Artbreeder ve GauGAN2 yapay zekâ uygulamalarının baŐarılı görseller ürettiği görülse de görsel iletiŐim alanında yapay zekâ uygulamalarının geliŐtirilmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Yapay zekâ teknolojisi büyük bir hızla ilerlemeye ve büyümeye devam ettiği müddetçe görsel tasarımcılara ve ilgili alan uzmanlarına daha fazla yapay zekâ uygulaması sunulması muhtemeldir.

Kaynakça

- Acemoğlu, D. ve Restrepo, P. (2020). Robots and jobs: evidence from US labor markets. *Journal of Political Economy*, 128(6), 2188-2244.
- Altunay, D. A. (2012). Kes-kopyala-yapıŐtır: bir sanat yüzeyi olarak ekran. D. Yengin (Ed.) *Yeni medya ve... içinde* (s. 13-41). İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Artbreeder. www.artbreeder.com
- Aydoğan, D., Yengin, D. ve Bayrak, T. (2022). Sanatın hibrit gerçeklik alanı: ‘metaverse’. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 28, 53-66.
- Bayrak, T. (2021). Transformation of digital games in the context of simulation. T. Bayrak (Ed.) *Digital future içinde* (s. 495-511). Berlin: Peter Lang GmbH.
- Bostrom, N. (2018). *Süper zekâ: yapay zekâ uygulamaları, tehlikeler ve stratejiler*. (F. B. Aydar, ev.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- elik, Y. (2020). DijitalleŐme sürecinde e-devlet kapısı. A. vr (Ed.) *Korona günlerinde dijital toplum içinde* (s. 210-235). İstanbul: Der Yayınları.
- elik, Y. (2022). Kurumsal iletiŐimde yapay zekâ kullanımı. H. Çiftçi ve H. . Ilgın (Ed.) *A’dan Z’ye iletiŐim çalıŐmaları-7 içinde* (s. 91-114). Ankara: İksad Yayınevi.
- Doğan, A. (2002). *Yapay zekâ*. Ankara: Kariyer.
- Ergen, M. (2019). What is artificial intelligence? Technical considerations and future perception. *The Anatolian Journal of Cardiology*, 22(2), 5-7.
- Ferguson, M., Salter, M. J. Ve Stallworthy, J. (Ed.). (2005) *The Norton anthology of poetry*. (5. baskı). New York & London: W.W. Norton & Company.
- GauGAN2. <http://gaugan.org/gaugan2/>
- Gk, K. (2017). Romantizm ve romantizm akımının fotoğraf sanatına etkisi. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 41-72
- Kaya, İ. ve Engin, O. (2005). Kalite iyileŐtirme srecinde yapay zekâ tekniklerinin kullanımı. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 11(1), 103-114.
- Köse, U. (2018). Are we safe enough in the future of artificial intelligence? A discussion on machine ethics and artificial intelligence safety. *Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 9(2), 184-197.
- TavŐancıl, E. ve Aslan, A.E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama rnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Urgan, M. (2019). *İngiliz edebiyatı tarihi* (12. baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yengin, D. (2022). Dijital hastalık olarak phantom vibration. A. vr (Ed.) *Dijital devrim* içinde (s. 93-108). İstanbul: Der Yayınları.